

YEDİKITA

AYLIK TARİH VE KÜLTÜR DERGİSİ
MART 2020 - SAYI 139

ÇAMLIÇA BASIM YAYIN VE TİC. A.Ş.

Adına Sahibi AHMET TEMİZ
Yayın Yönetmeni (Sorumlu) KEMAL ERKAN
Yayın Editörü VEYSEL SEKMEN
Editörler R. KEMAL SUBAŞI
TUNAHAN KANICI - EMRE BOYACI
Yayın Danışmanları SELMAN SOYDEMİR
İBRAHİM COŞKUN
Tasarım SÜLEYMAN KÖKLÜ
Kurumsal İletişim İSMAIL GÜR - KEMAL AYDIN
MURAT SAFFRAN
Reklam HÜSEYİN GÜNEY
Web AURORA BİLİŞİM
Hukuk Müşaviri Av. ALI ÇAVUŞOĞLU

KÜTÜPHANE VE ARŞİV

Çamlıca Araştırma Kütüphanesi
www.camlicalibrary.org

YÖNETİM YERİ

Bağlar Mah. Mimar Sinan Cad. No 54
Güneşli - Bağcılar / İSTANBUL
Yayınçılık Sertifika No 15732

BASKI VE CİLT

Çamlıca Basım Yayın ve Tic. A.Ş.
Bağlar Mah. Mimar Sinan Cad. No 54
Güneşli - Bağcılar / İSTANBUL
Matbaa Sertifika No: 46092

YAYIN SÜRESİ-TÜRÜ

Aylık-Yerel Süreli
ISSN 1308-5379

DOĞU AVRUPA BAYİİ

ENDER GMBH, Melatener Weg 18 - 50825 KÖLN
Tel. +49 221 690 58 90 - Fax. +49 221 690 589 29
avrupa@yedikita.com.tr

BATI AVRUPA BAYİİ

Çamlıca Kitap B.V. Bemmelseweg 67 6662 PE Elst-GLD
Holland info@camlicakitap.nl / www.camlicakitap.nl

YEDİKITA Dergisi'nin bütün yayın hakkı, Çamlıca Basım Yayın ve Tic. A.Ş.'ye aittir. Dergiye gönderilen yazılar, yayınlansın yahut yayınlansın iade edilmez. Dergimiz yazılar üzerinde gerekli müdahaleyi yapma hakkına sahiptir. Dergide çıkan yazılar kaynak gösterilerek iktibas edilebilir. Dergide yayınlanan yazı ve reklamların her türlü mesuliyeti yazarlarına ve sahiplerine aittir.

İRTİBAT VE ABONE

0850 811 9 811
abonemerkezi@camlicabasim.com
Yazı İşleri (0212) 657 88 00 - 7103
WhatsApp Hattı 0530 285 38 04

ÇAMLIÇA BASIM YAYIN VE TİC. A.Ş.

Ziraat Bank IBAN TR81 0001 0021 0550 7231 7750 02
Akbank IBAN TR60 0004 6011 9398 8000 0135 18
yedikita.com.tr editor@yedikita.com.tr

f / yedikitadergisi

Yedikitadan...

*Ol Resûl-i müctebâ hem rahmeten li'l-âlemin
Bende medfûndur deyiü eflâke fahr eyler zemin*

Arzın, semaya karşı iftihar vesilesidir Hücre-i Saadet. Efendimiz Aleyhisselam'ın dünya hayatlarındaki ikametgâhları, vefatlarından sonra da istirahatgâhları olan Hücre-i Mutahhara hakkında bildiklerimiz maalesef çok az. Hatta bilinenlerin bir kısmı da yanlış ve hatalı. Bu kabilden olarak, "Peygamber Efendimiz'in sandukası" alt yazısını taşıyan resimler elden ele dolaşüyor. Halbuki Efendimiz'in kabri şerifleri üzerinde herhangi bir sanduka olmadığı gibi mezarlarının toprağını gören son gözler kapanalı da 500 yıl oldu.

"Hicaz Özel" yazılarımızın belki de en dikkat çekicisi ile karşınızdayız bu ay. Medine-i Münevver'e'nin remzi olmuş Yeşil Kubbe'nin tam altında, Allah Resûlü (sallallahü aleyhi ve sellem) ve iki dostunun medfun olduğu Hücre-i Saadet'i bütün tarihi ve güncel detaylarıyla sizler için sayfalarımıza taşıdık. İlaveten; etrafını şebekelerin çevrelediği, içerisinde Hücre-i Saadet'in, Hz.

Fatıma (r.anha) validemizin sandukasının ve Mihrab-ı Fatıma'nın bulunduğu iç kısmın 3 boyutlu çizimlerini sizler için hazırlattık. Böylece hem metin hem görsel olarak, mukaddes mekâna dair en tafsilatlı araştırmayı yayınlamış oluyoruz.

Gökyüzüne karşı övünen toprağı, aslında kendisiyle teyemmüm yapılabilir kılan şey de yine "kadem-i resûl"dür. Bu hakikat, Osmanlı asırlarından bugüne şu beyit ile yansır:

*Basmaşa mübarek kademîn rûy-ı zemîne
Pâk etmezdi kimseyi hâk ile teyemmüm*

Ecdadın peygamber sevgisini ve ona olan hürmetini daha iyi anlayabilmek adına, istifadeli okumalar diler, Miraç Kandili'nizi tebrik ederiz.

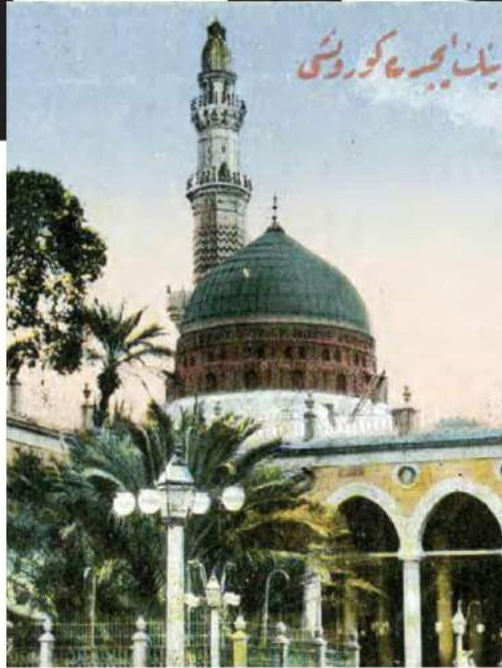
Not: Kıymetli okurlarımız; bu ay dergimizde kullandığımız mukaddes mekânlara, nesnelere ait fotoğraflar ve âyeti kerîmeler sebebiyle, icap eden hürmet ve hassasiyetin gösterilmesini önemle rica ederiz.

içinde

MART 2020
sayı

139

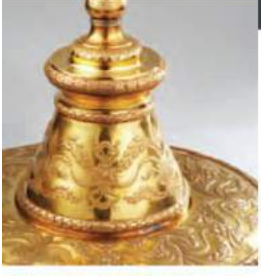
20-45

ARZIN MEDAR-I İFTİHARI
TARİH BOYUNCA HÜCRE-İ SAADET
HAZİNE-İ NEBEVİYYE
MUSTAFA SELİM KARABOĞA

ekiler

6
AYIN GÜNÜ
YUNUS EMRE BOZOK

8
RESİMLİ TARİH
AHMET APAYDIN

10
MALUM OLA KI
EMRE BOYACI

12
KİTAP DOSTLARI

14
İSTANBUL'UN AĞACI
KESİLMEZ
KAYIHAN ÇAĞLAR

46
ÂNIN HİKÂYESİ
TUNA SER

48
GÖNÜLDEN
IRAK OLMAYAN BAĞDAT
TUNAHAN KANICI

57
BERCESTE

58
TARİH AMBARI
MUSTAFA DEDELER

60
İLK ÇOCUK DOKTORUMUZ
ARİF ZİYA ARDIÇ

66
İSİMDEN MÜSEMMAYA
MEHMED BAĞ

68
KARANLIK HADİSELERİN
SESSİZ ŞAHİDİ
PROF. DR. HAMİT PEHLİVANLI

72
TARİHTEKİLER
KOKUSU MUAZZAM
KENDİSİ MUAMMA
EMRE BOYACI

76
TESTGÂH
AHMET SARBAY

78
BULMACA
SELMAN ASLAN

Bir Çınar Kaç Beden Alır?

Çınar Vak'ası
(Vak'a-i Vakvakiye)

8 MART 1656

Sultan Dördüncü Mehmed Han devri (1648-1687) pek çok yönden çalkantılı bir devirdi. Özellikle Girit Seferi'nin uzaması, maliyeyi zorlamış ve ekonomi dar boğaza girmişti.

Sipahi ve yeniçeriler, ayaklanarak buna sebep olduğunu düşündükleri saray ağaları ve devlet adamlarından otuz kişiyi tespit ettikten sonra At Meydanı'nda toplandılar. İdamını istedikleri kişilerin bulunduğu listeyi, padişaha takdim ile Ayak Divanı istediler. (4 Mart 1656)

Ulûfeleri zamanında ödeyemeyen devlet, askere değeri düşük (züyuf), kırkık ve kızıl (bakırı çok) akçe vermek zorunda kalmıştı.

Aldığı bu paradan dolayı da asker arasında memnuniyetsizlik baş gösterdiği gibi esnafla aralarında anlaşmazlıklar çıkmaya başlamıştı.

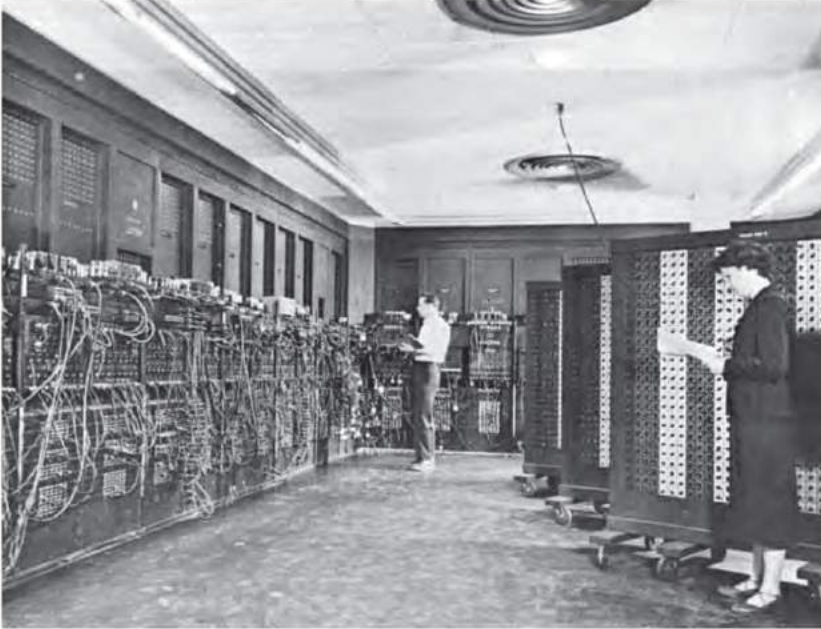
Sultan Dördüncü Mehmed, yeniçeri ağası ve kul kethüdasını azletmişti ancak bu, asileri tatmin etmedi. Nihayet sultan, yanında vezirler ve ulema olduğu halde Alay Köşkü önünde askerle konuştu. Asiler, şikâyetlerini arz edip listedeki otuz ismin idamını istediler.

Padişah, listedekilerin malları alınıp sürgün edileceklerini bildirirse de asiler idamda ısrarcıydı. Hadiselerin önü alınmaz bir hâle bürünmesinden endişe edildiği için istekleri mecburen kabul edildi. Kara listede ismi bulunanlar yakalandıkça Sultanahmet Meydanı'ndaki büyük çınar ağacına asıldılar. İsyân, idamlar tamamlanıncaya kadar devam etti. (8 Mart 1656)

Cesetler, çınar ağacında günlerce asılı kaldığından bu isyana tarihte Çınar Vak'ası denir. Cehennemde bulunan ve meyveleri insan kafası gibi olan vakvak ağacına benzetilmesi sebebiyle de Vak'a-i Vakvakiye olarak da adlandırılmıştır.

Tarihte Mart

6 MART 1946

İlk Elektronik Bilgisayar Eniac, ABD'de Kullanılmaya Başlandı.

13 MART 624

Bedir Gazası'nda Müşrikler Mağlup Edildi.

18 MART 1915

Çanakkale'de Müttefik Donanması Kesin Bir Mağlubiyete Uğratıldı.

27 MART 1891

Servet-i Fünûn Dergisinin İlk Sayısı Yayımlandı.

YAVUZ SULTAN SELİM VE ORDUSUNU AYDINLATAN 12 BİN ŞAMDAN

Mescid-i Aksa, Mekke-i Mükerrerme'deki Mescid-i Haram ve Medine-i Münevvere'deki Mescid-i Nebevî'den sonra mukaddes olarak kabul edilen üçüncü mesciddir.

Hz. Ömer Efendimiz devrinde Müslümanlar tarafından fethedilen şehir, Emevîler, Abbasîler, Eyyûbîler, Memlûkler ve Osmanlılar tarafından yönetildi.

DOLMABAHÇE'DEN BUGÜNE HABER VAR

Bir süredir devam eden Dolmabahçe Sarayı restorasyon çalışmalarında tuhaf kalıntılar çıkmaya devam ediyor. Sarayın Süfera Salonu'nda en son, Sultan Reşad devrinden kalma 1917 tarihli gazete parçaları bulundu. Gazete parçalarının o yıllarda yapılan tadilat çalışmalarında dolgu malzemesi olarak kullanıldığı anlaşılıyor. Salonda bulunan gazete parçalarında Osmanlı Devleti'nin ilk iki uçağı "Osmanlı" ve "Prens Celaleddin" hakkında bilgi veriliyor. "Prens Celaleddin" uçağının, 11 Şubat 1917 tarihinde Beyrut'tan Şam'a yaptığı uçuşun sorunsuz olarak gerçekleştirildiği yazıyor. Süfera Salonu'ndaki çalışmalarda dikkat çeken bir diğer kalıntı ise duvardaki boya katmanlarının altında tespit edilen erkek portresi. Yağlı boya ile çizildiği anlaşılan eskiz şeklindeki portrenin, saray kalemkârlarının tarihe bıraktığı bir hatıra olabileceği düşünülüyor.

AYDIN'DAKİ TARİHÎ KÖPRÜ RESTORASYON KURBANI OLDU

2015 senesinde yapılan restorasyon çalışmaları sırasında çöken Aydın'daki 600 senelik Dandalaz Köprüsü, ikinci yenileme çalışmasında tekrardan yapıldı. Ancak çoğu traverten taşlarla yenilenen köprü, tarihî dokusunu kaybetti. 1426 yılında Sultan İkinci Murad tarafından Tavas güzergâhı üzerinde kervan ve ticaret yolunu Dandalaz Çayı üzerinde birbirine bağlamak için yaptırılan köprünün, ilk çalışmalarda yaşanan heyelan sebebiyle yıkıldığı söyleniyor. Ancak 2016'da restorasyonu başka bir firma tarafından yüklenilen köprünün tarihî dokusundan eser kalmadı. Köprünün yarısından çoğu, traverten taşlarla yeniden inşa edildi. Yüklenici firmanın mimarı, köprünün orijinal taşlarının sel nedeniyle sürüklenerek kaybolduğunu, dolayısıyla traverten taşlar kullanarak köprüyü tamamladıklarını söyledi.

OSMANLI'NIN EN ESKİ TEMLİKNAME BERLİN'DE ÇIKTI

Berlin Devlet Kütüphanesi'nde yapılan çalışmalar sırasında bulunan Sultan İkinci Murad devrine ait berat türündeki temlikname, kütüphanede düzenlenen etkinlikte sergilendi. Osmanlı padişahları tarafından verilen beratın bir çeşidi olan

ve mülk ihsan edildiğini gösteren temliknamenin Sultan İkinci Murad'ın ilk saltanatı devrine ait ve bu türde Avrupa'nın en eski belgesi olduğu ortaya çıktı. Hicri 845, Miladi 1441'e tarihlendirilen vesikada, devlete olan hizmeti mukabilinde devrin vezirlerinden Fazlullah Paşa'ya, Saruhan Sancağı'na bağlı Batikon Köyü'nün tüm müstemilatıyla verildiği yazıyor. Şahitlerin isimleri arasında Candarlı Halil Paşa'nın ismi de geçiyor. Belgeyi bu kadar önemli kılan unsur, İkinci Murad Han devrinden günümüze kalan bu çeşit belgelerin çok az olması. O tarihlerde defterdarlık makamının henüz tesis edilmemiş olması, belgenin değerini bir kat daha artırıyor.

MISIR'DA BULUNAN PAPİRÜS, PİRAMİTLERİN SIR PERDESİNİ ARALIYOR

Yıllardır komplo teorilerine sahne ve bilim adamları arasında tartışmalara sebep olan Mısır piramitlerinin sırrı, nihayet çözülmüş olabilir. Mısır'ın Vadi ec-Cerf Limanı'nda, Merer adlı bir idareci tarafından yazılmış antik bir papirüs keşfedildi ve bu papirüs, piramitlerin nasıl inşa edildiğine dair ilk elden yazılmış tek kayıt.

Büyük Piramit, Tora'daki yerel kaynaklı kireç taşı ve ülkenin güneyindeki granit ocağı kullanılarak 20 yıl zarfında inşa edilmiş.

Papirüste, binlerce işçinin, Nil Nehri'nden halatlarla birbirine tutturularak 170 bin ton kireçtaşını ahşap teknelerle taşıdığını yazıyor. Tahminen 2.3 milyon adet blok, özel olarak inşa edilmiş bir kanal sistemi vasıtasıyla piramidin tabanından sadece birkaç metre uzaktaki bir iç limana sürüklenmişti. Ayrıca daha önce Büyük

Piramit'in altında bir su yolu keşfedilmişti. Bu da en azından yaklaşık 800 kilometre güneyde yer alan Aswan'dan her gün 800 tonluk materyalin nasıl taşınmış olabileceğini açıklıyor.

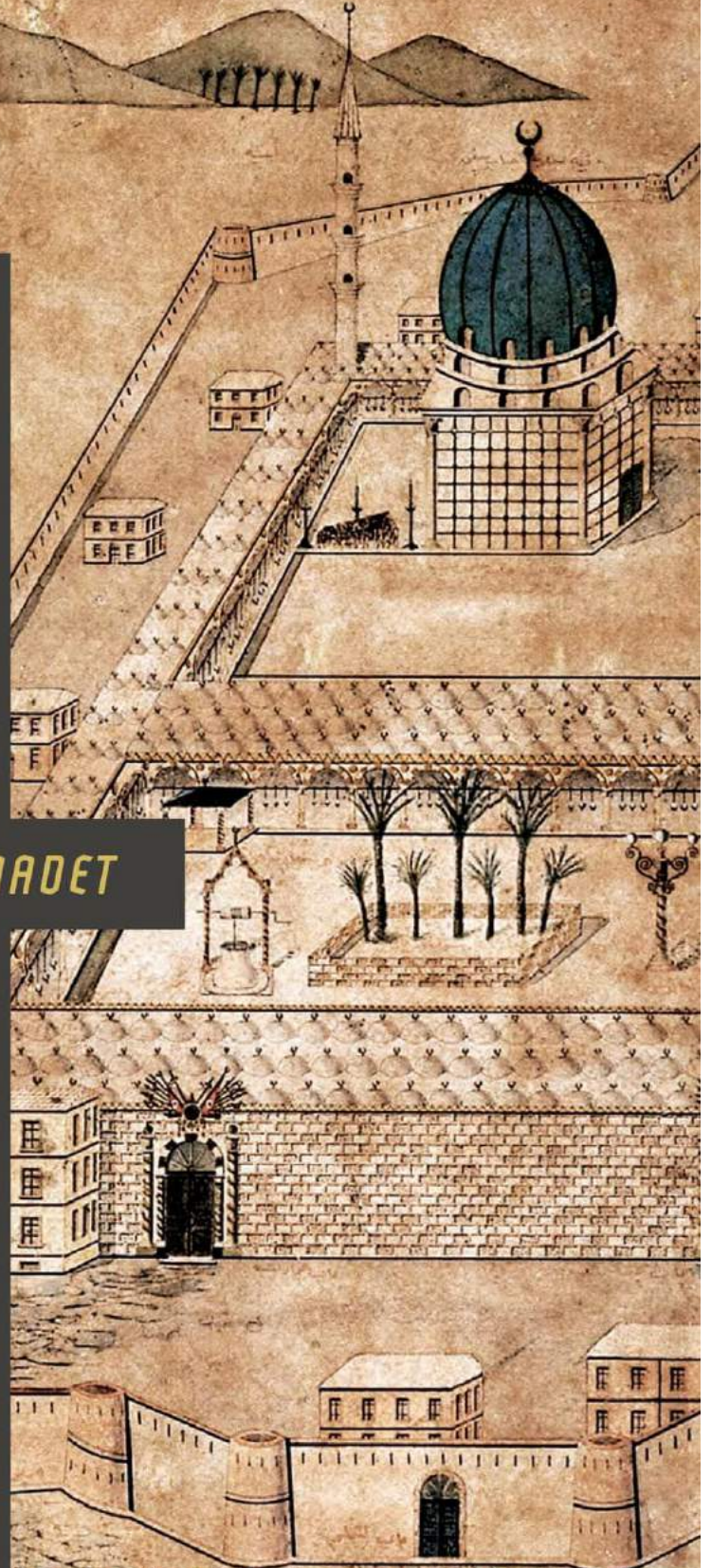

ARZIN MEDAR-I İFTİHARI

TARİH BOYUNCA HÜCRE-İ SAADET

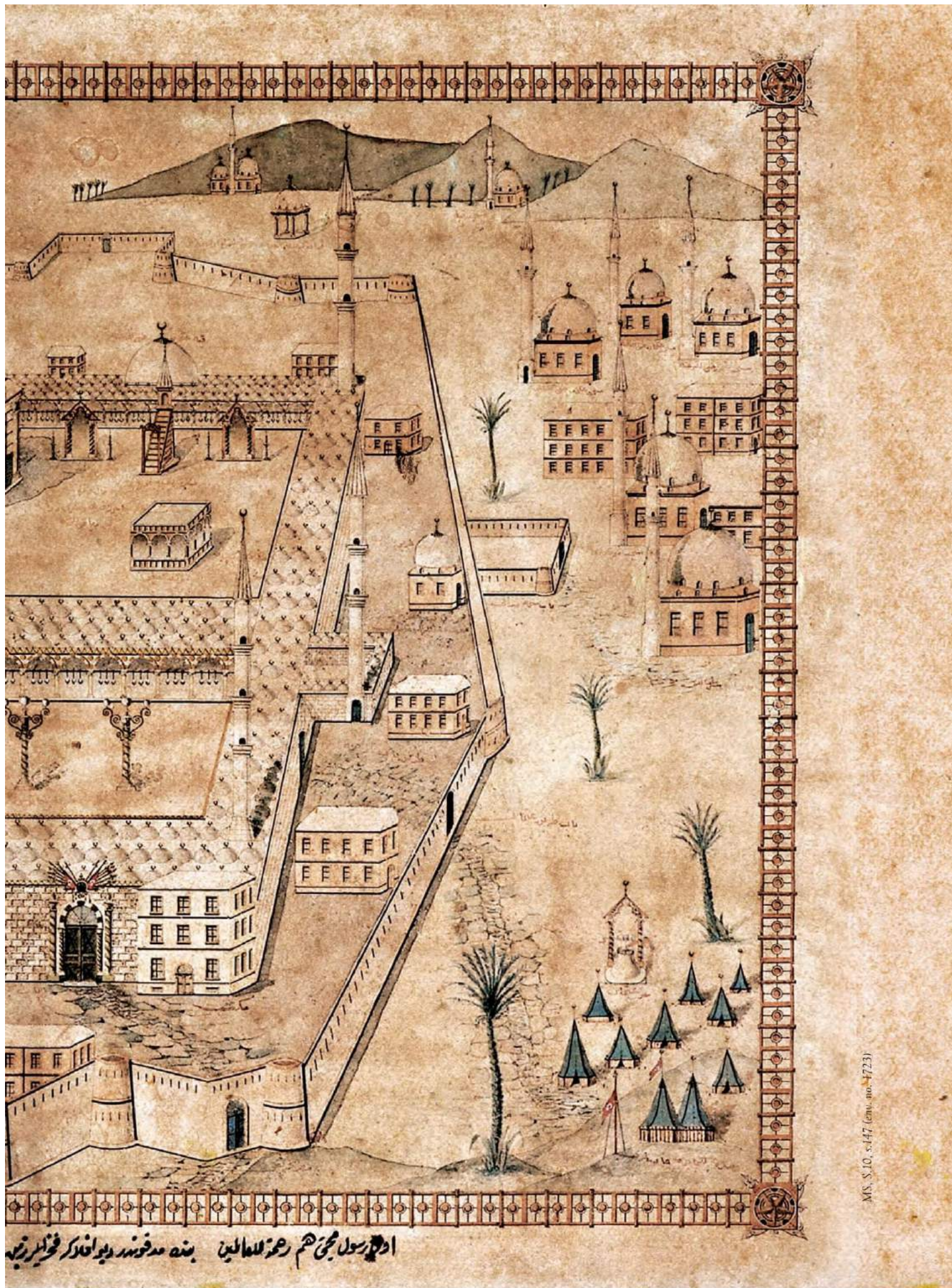
HÜCRE-İ SAADET; İKİ CİHAN SULTANI PEYGAMBER EFENDİMİZ SALLALLAHÜ ALEYHİ VE SELLEMİN DÜNYA HAYATINDA İKAMETGÂHLARI, İRTİHALLERİNDEN SONRA DA MEDFEN-İ SAADETLERİ OLAN, ŞEREFLİ HANELERİDİR. PEKİ, EFENDİMİZ ALEYHİSSELAMIN MEDİNE-İ MÜNEVVERE'DEKİ İLK, DÜNYA HAYATINDAKİ SON HANELERİ OLAN BU BEYT-İ ŞERİF NE ZAMAN VE NASIL YAPILMIŞTI? HANGİ TAMİRATLARDAN GEÇMİŞTİ? BU MÜBAREK MEKÂNA HİZMET KİMLERE NASİP OLMUŞTU?..

MUSTAFA SELİM KARABOĞA

روضة سبلو ویا زیارت دبی بیلابیه
هذه جنان عدن فالخواها خالیه

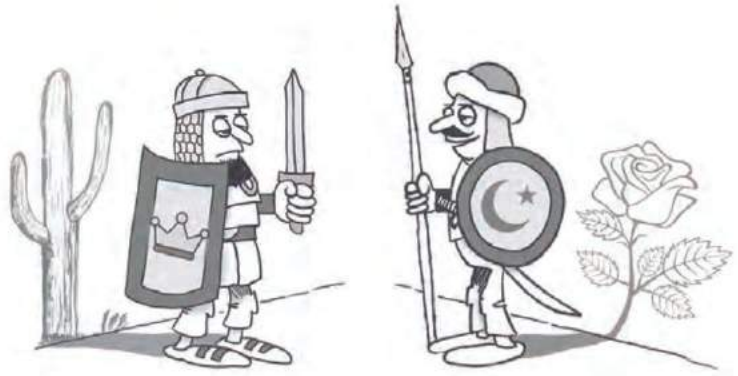
MS. S. 10. s. 147 (cont. no. 4723)

ادب رسول مجتبی هم رحمة للعالمین بنده مدخونید دیواندار فخرالدین

Gül

Millet olarak çiçekleri severiz ama gülleri ayrı severiz. Bize göre gül, çiçeklerin şahıdır. Sevginin, nahifliğin, barışın sembolüdür. Dahası, Resûlullah Efendimiz'in (s.a.v.) remzidir. Kız evlatlara Peygamber adı verilemediği için onun remzi ad olarak verilmiştir: Gülistan, Gölderen, Gülnihal, Gölferm... Diğer taraftan, bir zamanlar Batı'da gül yetiştirenlere pek iyi gözle bakmazlar, gülü paganizm (putperestlik) sembolü olarak görürlermiş. Ta ki Osmanlı estetiği, hâkim olana dek...

1- Bizim gül dediğimiz çiçeğe Asurlular "vurtinnu", Persler "vâreda", Soğdlar "vord", Araplar "verd", Yahudiler "vered", Gürcüler "vardı", Ermeniler "vart", Kiptiler "vırt" derlerdi. Kazak Türkleri güle ne derlerdi?..

- a-Tavşan çiçeği
- b-Yavşan otu
- c-Ravşan
- d-Nisan yağmuru

2- Yusuf Has Hacib (v. 1070), *Kutadgu Bilig*'de "ziyafete davet" usullerini anlatırken gülsuyu ile hazırlanan cüllâb ve cülenbegin şerbetlerinin ikram edilmesinden bahseder. Kaşgarlı Mahmud (v. 1102) da *Divânü Lügâti't-Türk*'te "kumgan" kelimesinden bahseder. Ne manaya gelmektedir?..

- a-Güllaç
- b-Gülsuyu şişesi
- c-Gülibik
- d-Gül reçeli

3- Müslüman hekimler, gülden övgüyle bahsederlerdi. Bunlardan Ebû Hanîfe Dîneverdi (v. 895) *Kitâbü'n-Nebât*'ında gülü ne diye metheder?..

- a-Bütün ağaçların nuru
- b-Bütün çiçeklerin şahı
- c-Bütün dertlerin ilacı
- d-Hepsi

4- Osmanlı'nın güle düşkünlüğü Avrupa'ya yayıldığında botanikçiler, güle ilgili detaylı eserler vermeye başlar. Bunlardan John Parkinson (ö. 1650) *Sole Paradisus Terrestris* adlı çalışmasında 24 farklı gülden bahseder. Lady Montague'nun (ö. 1762) *Türkiye Mektupları*'nda ve Lady Mary Lawrance'in (ö. 1830) *A Collection of Roses from Nature*'unda onlarca gül tanıtılmış ve resmedilmiş, böylece bütün dünyada bir çiçek dili oluşmuştur. Leydilere göre doğal yollarla elde edilemeyen mavi gül ne anlama gelmektedir?

- a-Ulaşılmazlık
- b-Esrarengizlik
- c-Gizemlilik
- d-Hepsi

5- Gül soğuktan hoşlanmaz; narindir, hassastır. Evliya Çelebi'ye (v. 1682) göre Osmanlı ahalişi nerede bile gül yetistirmeyi başarabilmiştir?..

- a-Ankara'nın ayazında
- b-Sibirya'nın tipisinde
- c-Erzurum'un soğukunda
- d-Buzul kütlelerinde

6- İsmail Hakkı Bursevî Hz.'nin (v. 1725) yazdığına göre gülün en güzel koktuğu zaman ne zamandır?..

- a-Seher vakti
- b-Kuşluk vakti
- c-İkinci vakti
- d-Her vakit

7- 17. yüzyılda yazılan bir risalede anlatıldığına göre tasavvuf ehli, gülün Arapçası olan "verd" kelimesinin her bir harfine farklı bir mana yüklemiştir. Onlara göre "vav", Resûlullah Efendimiz'in velayet yönünü; "rı", âlemlere rahmet olarak gönderilmesini; "dal" ise davetçiliğini, tebliğle vazifelendirilmesini ifade eder. Bu tasvir kime aittir?..

- a-Kâtib Çelebi
- b-Kadirîler
- c-Evliya Çelebi
- d-Süleyman Çelebi

8- Evliya Çelebi, İstanbul bahçelerinden bahsederken her tarafın güllerle çevrili olduğunu anlatır. Öyle ki her rûzgâr esişinde etrafa latif kokular yayılmış. Kasımpaşa'da yetişen fakat tarihe karışan bir gül çeşidinden de bahseder ancak bugün hangi gül olduğu bilinmemektedir. Bu güle, o zamanlar ne isim verirmiş?..

- a-Boşnak Dede gülü
- b-Gülbaba gülü
- c-Tazegül
- d-Gülüm benim

9- Nihat Sami Banarlı çocukluğunda sokakta yürürken "kandil gülleri" diye bağırın bir satıcı görür. Gül sattığını zanneder. Oysa başka bir şey satmaktadır. Ne olabilir?..

- a-Gülsuyu
- b-Bitki özlü şampuan
- c-İnce ve gül renkli kâğıtlara sarıllı çörek
- d-Lale soğanı

10- 1950'li yıllarda Isparta'da gece doğan kız çocuklarına Gülay, öğleden sonra doğanlara Gülseren adını vermek yaygınmış. Sabah doğan kız çocuklarına ne ad verirmiş?..

- a-Gülistan
- b-Gülderen
- c-Gülseher
- d-Gülizar

